UN SOARE
ȘI-UN PĂMÎNT AVEM

La începutul lunii curente Sovietul Suprem al republicii, printr-o hotărîre specială, a format o comisie parlamentară cu misiunea de a stimula procesul de conciliere civică în Moldova, a contribui la păstrarea integrității ei teritoriale. Deși comisia, precum ne-au demonstrat evenimentele de ultimă oră, n-a obținut rezultate vizibile, ea totuși activează, continuă tratativele. Cum decurge acest proces? De ce probleme se ciocnesc parlamentarii? — iată doar două întrebări dintr-un șir întreg pe care i le-am propus unuia din membrii comisiei, lui Anatol Țaranu, deputat al poporului din R.S.S. Moldova, candidat în istorie

Politica, un ghem de contradicții

— Intr-adevăr, comisia deocamdată nu și-a realizat scopurile scontate. Dar munca continuă, tratativele-s dificile, decurg greu, nu putem găsi numitor comun în mai multe probleme. Prea departe ne-am îndepărtat unii de alții. Dar fiți de acord, contradicțiile ce s-au acumulat în ultimele luni nu pot fi lichidate imediat. Avem nevoie de timp.

— Care-s, totuși, acele probleme nevralgice ce provoacă divergențe?

— Problema esențială ține de poziția fracției parlamentare a comisiei și cea a liderilor separatiști față de bazele statale ale republicii. In concepția noastră republica poate rămînea un stat unitar, pe cînd dînșii vor ca Moldova să fie organizată pe baze federaliste, adică să includă trei republici. Argumentele lor sînt simple: dînșii declară că interesele transnistrenilor și ale găgăuzilor nu pot fi apărate eficient în statul Moldova și pentru a le apăra e nevoie de noi structuri statale, formate în cadrul Moldovei. Vă dați prea bine seama că aceasta e o cale care ne duce în impas. Pentru orice băștinaș federația e încă o încercare de a diviza această palmă de pămînt, croită și răscroită în repetate rînduri în decursul istoriei ei dramatice. Dacă vom permite continuarea acestui proces, atunci băștinașilor nu le mai rămîne loc în patria lor.

Mai există și alte contradicții despre care nu se vorbește deschis, ele se subînțeleg. In Transnistria acestea-s mai evidente, decît la găgăuzi. Aici sînt implicate interesele economice. In decurs de zeci de ani în Transnistria s-a format un potențial industrial puternic, nemoldovenesc, dar care folosește materia primă a Basarabiei. Intr-un fel ea s-a prefăcut într-o anexă de materie primă a centrelor industriale din Transnistria. In bună parte noi depindem de ea în ce privește energetica. Iar migrațiunea excesivă a condus la rusificarea orașelor transnistrene, ceea ce provoacă probleme serioase. Acolo s-a format o pătură destul de numeroasă de conducători, care-s rupți de interesele poporului moldovenesc. Mai mult decît atît: dînșii manifestă dușmănie față de el. Odată cu organizarea grevelor «lingvistice» din anul trecut ei au început să-și apere interesele lor — interese materiale, care-s cele mai puternice. De aceea dînșii vor lupta pînă la ultimul cartuș, pînă la ultimul om. Ei înțeleg: dacă pierd lupta, pierd totul...

— Dar cum, totuși, interpretează acești lideri hotărîrea Sovietului Suprem din 14 noiembrie, care, de altfel, a fost calificată drept un gest de bărbăție din partea parlamentului nostru?

— Oficial ne-am întîlnit cu ei o singură dată la Părcani, cîteva zile în urmă, unde am încercat să punem în discuție acest document. Practic n-am ajuns la examinarea lui amănunțită. De ce? Comisia le-a pus următoarea condiție: iată documentul pregătit de parlament, care, de altfel, a mers la compromisuri serioase, așteptăm un pas adecvat din partea dumneavoastră. Le-am propus să discutăm fiecare punct al documentului, însă pentru a face acest lucru să ia următoarea decizie: să declare moratoriu asupra alegerilor din 25 noiembrie. Avem nevoie de a opri acest proces pentru o perioadă de timp, ca să încercăm să soluționăm în comun problemele. Dînșii n-au acceptat propunerea și ne-au declarat următoarele: trebuie să facem aceste alegeri, fiindcă poporul e de acum pornit, el n-o să ne înțeleagă, nu putem stăvili acest proces...

In fine, alegerile au avut loc. Au fost niște alegeri bizare, aș zice, ridicole. Începute înainte de termen, desfășurate și noaptea, pe ascuns. Evident, ele vor fi declarate nule și de Sovietul Suprem al republicii, și de cel Unional, deoarece Moscova obiectiv nu poate susține procesele din Transnistria. Dacă începe formarea unor noi republici, atunci imediat începe și destrămarea Uniunii.

— Dacă e așa, atunci de ce, totuși, după atîtea apeluri și rugăminți parlamentul unional n-a luat atitudine față de evenimentele din Moldova?

— Politica totdeauna a fost un ghem de contradicții. Pe de o parte, Moscova nu e cointeresată în acest proces, deoarece el va duce la destrămarea țării, iar, pe de altă parte, tot ea caută modalități de a ne impune să semnăm tratatul unional. Care tendință va prevala? Personal cred că pînă la urmă va cîștiga necesitatea menținerii statului.

— Ce revendicări au mai înaintat liderii separatiști la întîlnirile avute? Ce concesii mai doresc dînșii?

— Ei vor să recunoaștem ambele republici, parlamentul și guvernul să demisioneze, parlamentul nou ales să fie format din două camere, iar camera naționalităților să aibă dreptul la veto. In fond, eu nu neg posibilitatea formării în viitor a unei asemenea camere, avînd în vedere că aproape 40 procente din populația republicii sînt nemoldoveni. Dar în condițiile actuale realizarea acestei idei este imposibilă. Băștinașii s-ar fi pomenit la ei în Patrie într-o situație nefavorabilă. Iar introducerea sistemului de două camere înseamnă conservarea situației neechitabile între etniile car locuiesc în Moldova. Deci, nu putem accepta această propunere, dar nici nu excludem faptul că în viitor putem recurge la ideea dată.

— Și liderii Transnistriei, și parlamentarii din Moscova ne-au reproșat că parlamentul Moldovei a făcut unii pași pripiți, a comis greșeli? Care-s aceste greșeli?

— De fapt, ele au fost practic inevitabile. Cauzele lor rezidă în faptul că divizarea politică a parlamentului a coincis cu divizarea după principiul etnic. Aceasta a agravat situația la culme. Ca rezultat, ne-am pomenit în starea, să zicem așa, a unui semirăzboi civil în Moldova. Cei din Transnistria ne învinuiesc că n-am făcut cedări nemoldovenilor. In mare măsură așa și a fost: Guvernul, conducerea parlamentului s-au format aproape după principiul mononațional. Dar, de pe altă parte, unde s-a văzut vreo țară, în care majoritatea parlamentară să cedeze ceva opoziției? Logica luptei politice din țările civilizate e alta: ai pierdut alegerile, pregătește-te de altele pentru a le putea cîștiga.

— Cum credeți, pot fi oare reparate aceste greșeli de componența actuală a parlamentului?

— Pot, dar pentru aceasta trebuie făcută o reformă parlamentară. Zic așa, deoarece toți deputații noștri au fost aleși reieșind din calitățile lor personale, pe cînd în toată lumea aceasta se face reieșind, mai întîi, din programele partidelor și pe urmă din calitățile candidaților. Parlamentul nostru, fiind unul de tranziție, ar trebui, cred eu, să adopte legea despre sistemul pluripartit și o nouă lege electorală, reieșind din acest sistem. Dacă vor apărea cîteva partide puternice și vom avea o lege electorală chibzuită, nu-i exclus că parlamentul nostru să demisioneze pînă la finele legislației, iar noul parlament va trebui să fie ales pe bază de mai multe partide. Pînă atunci am putea de acum astăzi să formăm fracții în parlament. In asemenea mod parlamentul ar lucra cu mult mai eficient. Pentru că acolo unde parlamentul e lipsit de opoziție, acesta nu mai este parlament ci Soviet Suprem.

— Mulți oameni de bună credință din republică își leagă speranțele de pre pace și înțelegere de acțiunile misiei de conciliere. Cum vedeți Dv. neavoastră perspectiva activității acestei comisii?

— Va fi un lucru foarte anevoios. ră rezultate mari și imediate. Comisia după părerea mea, nu trebuie să se grăbească, ci să meargă în pas cu viața. Ea pînă la urmă ne va aduce rezultatele pe care le așteptăm . Ele pot vor fi așa cum le vedem noi astăzi, situația într-un fel sau altul se va ameliora. Nu putem trăi în asemenea condiții mult timp. E imposibil. Pentru ele frînează realizarea reformelor economice, iar în ridicarea bunăstării porului sînt cointeresați absolut toți. Multe chestiuni se vor rezolva de la ne după ce va începe să acționeze activ și Moscova.

A intervievat Anatol BARBEI

REPORTAJ

CONTACTE